

<https://doi.org/10.26565/2226-0994-2026-74-3>

УДК 165.02:316.77 + 172.2

Ольга Добродум, Едуард Мартинюк, Олена Никитченко

ДО РОЗУМІННЯ ПОСТПРАВДИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті здійснено комплексний соціально-філософський аналіз феномену постправди як структурного стану сучасності, що має власну філософську генеалогію й конкретні соціальні прояви. Актуальність дослідження зумовлена безпрецедентною трансформацією механізмів соціальної регуляції: традиційна модель, згідно з якою встановлення факту тягло за собою моральне осудження, втратила ефективність, що особливо наочно проявляється в трансформації сприйняття резонансних кримінальних справ, зміні геополітичної легітимності й ескалації збройних конфліктів.

Автори виходять із того, що постправа не є тимчасовим відхиленням чи наслідком лише технологічних змін, а являє собою онтологічний стан, у якому істина перестає бути подією, здатною трансформувати соціальну реальність. Методологічна рамка дослідження носить комплексний характер, поєднуючи онтологічний підхід (істина як *aletheia*), дискурсивно-нарративний аналіз (трансформація публічних скандалів), порівняльно-історичний метод (генеалогія постправди від модерну через постмодерн і метамодерн до порожнечі) й категоріальний аналіз (розрізнення істинності, щирості та порожнечі).

Особливу увагу приділено аналізу парадоксальних феноменів сучасної політичної ідентичності: солідарності західних ЛГБТ-активістів з ХАМАС (гасла «Queers for Palestine», «Gays for Gaza»), попри його гомофобну політику, а також швидкому згасанню руху Black Lives Matter після періоду безпрецедентної мобілізації. Ці феномени стають зрозумілими лише в контексті постправди, де символічна ідентифікація з наративом «пригнобленого» переважає фактичний зміст політики тих, з ким виражається солідарність, а емоційний імпульс, що не підкріплений структурними змінами, швидко втрачає мобілізаційну здатність.

У висновках формулюється теза про те, що ескалація збройних конфліктів постає як сублімація етичного вакууму: суспільство, що втратило здатність до розрізнення добра і зла в публічній сфері, переносить цю здатність у сферу воєнної дії, де бінарна опозиція «свій – чужий» тимчасово відновлює ілюзію моральної визначеності. Отже, класичне питання потребує переформулювання: проблема сучасності полягає не в тому, «що робити, якщо Бога немає», а в тому, як жити, коли правда перестала бути зобов'язанням, а саме питання про істинність чи щирість втратило соціальну значущість.

Ключові слова: *постправа, сучасне суспільство, метамодерн, великі наративи, симулякр, людина.*

Сучасна соціально-філософська думка все частіше звертається до феномену, який у публічному дискурсі отримав назву «постправа» (*post-truth*). У 2016 році Оксфордський словник англійської мови назвав цей термін «словом року», визначивши його як обставини, за яких «об'єктивні факти меншою мірою впливають на формування громадської думки, ніж емоції чи особисті переконання». Однак попри поширеність терміну його філософський зміст залишається недостатньо проясненим. Найчастіше постправду редукують до політичних маніпуляцій або кризи традиційних медіа, що не дозволяє схопити її глибинні онтологічні й антропологічні виміри.

Постправа постає не як тимчасова аномалія чи наслідок лише технологічних змін, а як структурний стан сучасності, що має власну філософську генеалогію й конкретні соціальні прояви. Слідом за американським філософом Лі Макінтайром ми виходимо з того, що постправа є не просто епістемологічною проблемою, а культурним феноменом, у рамках якого емоції та особисті переконання відіграють важливішу роль у формуванні громадської думки, ніж об'єктивні факти (McIntyre, 2018, p. 12). Це зміщення має далекосяжні наслідки для моральної регуляції, політичної легітимності і, зрештою, для

© Добродум О. В., Мартинюк Е. І., Никитченко О. Е., 2026.

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

самого існування людини у світі, оскільки підриває саму можливість спільного морального горизонту. Аналітично це означає, що традиційна модель істини як універсального регулятивного ідеалу втрачає свою силу, а на її місце приходить режим, у якому наративна приналежність і емоційна ідентифікація стають визначальними чинниками соціальної реальності.

Актуальність філософського дослідження постправди зумовлена кількома взаємопов'язаними обставинами, які потребують систематичного осмислення.

По-перше, на емпіричному рівні ми спостерігаємо безпрецедентну трансформацію механізмів соціальної регуляції. Традиційна модель, згідно з якою встановлення факту тягло за собою моральне осудження й соціальні санкції, втратила ефективність. Публічні скандали більше не виконують функції колективної терапії, а факти перестали бути підставою для консолідації суспільства навколо спільних цінностей. Це особливо наочно проявляється в трансформації сприйняття резонансних кримінальних справ – як-от справи Гарві Вайнштейна та Джеффри Епштейна, – де початкове моральне обурення змінилося наративною інверсією і, в певних колах, навіть співчуттям до обвинувачених. Правда, яка раніше виступала знаряддям морального осудження, втратила цю функцію. Аналітично це свідчить про глибоку кризу морального консенсусу: суспільство більше не здатне перетворювати факт на спільну моральну позицію, що веде до фрагментації публічного простору й послаблення соціальної згуртованості.

По-друге, на геополітичному рівні фіксується втрата апіорної легітимності традиційних лідерів. Сполучені Штати, чії дії протягом десятиліть мали статус «апіорно правих» у межах модерністської парадигми міжнародних відносин, зіткнулися із ситуацією, коли їхня фактична правота перестала забезпечувати міжнародну підтримку. Це свідчить про фундаментальний зсув у структурі міжнародного визнання: реакція формується не на основі верифікованих фактів, а на основі дискурсивної приналежності й наративних структур. Така динаміка підриває самі основи міжнародного порядку, побудованого на припущенні, що факти можуть мати універсальну силу.

По-третє, на філософському рівні назріла необхідність перегляду категоріального апарату, що використовується для опису сучасності. Постмодерністська концепція «великих наративів», розроблена Жаном-Франсуа Ліотаром, і метамодерністська категорія «щирості», введена Тімотеусом Вермюленом та Робіном ван ден Аккером, потребують критичної ревізії у світлі нових соціальних реалій. Виникає потреба в понятті, яке б зафіксувало стан, що настає після вичерпання як модерністської віри в істину, так і постмодерністської гри з дискурсами.

Нарешті, екзистенціальна актуальність теми пов'язана зі зростанням кількості збройних конфліктів (за різними оцінками, у світі одночасно відбувається близько 60 війн) і деградацією системи міжнародної безпеки (демонтаж усіх ядерних угод між Росією та США). Розуміння природи постправди необхідне для пояснення того, чому моральний потенціал сучасного суспільства сублімується у насильство, а не в конструктивні форми колективної дії. Постправда створює умови, за яких етична енергія суспільства не знаходить виходу в конструктивній сфері й спрямовується на конфлікт як єдину сферу, де ще можливе «щире» ототожнення з певним наративом. Це робить постправду не лише теоретичною проблемою, а й практичним викликом для сучасної цивілізації.

Проблематика постправди розроблялася в межах різних дисциплін: політичної філософії, теорії дискурсу, медіадосліджень. Однак більшість робіт зосереджені або на епістемологічному вимірі (можливість істини в умовах інформаційного перевантаження), або на політичному використанні постправди як інструменту маніпуляції. Філософське осмислення постправди як онтологічного стану залишається недостатньо розвиненим.

Серед найбільш значущих теоретичних джерел слід назвати працю Жана-Франсуа Ліотара «Стан постмодерну» (1979), у якій було введено поняття «великих наративів» – універсальних історій про прогрес, звільнення й істину, що легітимізували знання в епоху модерну. Ліотар показав, що наука постмодерну є лише однією з «мовних ігор», для якої

достатньо принципу ефективності, а криза легітимності знання веде до фрагментації культурного поля (Lyotard, 1984, р. xxiv).

Фундаментальне значення для розуміння феномену симуляції має робота американського теоретика Фредріка Джеймсона «Постмодернізм, або Культурна логіка пізнього капіталізму» (1991), у якій симуляція розглядається як домінуюча культурна форма епохи. Джеймсон стверджує, що в постмодерністській культурі «образи й симулякри заміщують реальність, утрачаючи зв'язок із будь-яким вихідним референтом» (Jameson, 1991, р. 18). Британський соціолог і теоретик культури Скотт Леш у роботі «Соціологія постмодернізму» (1990) розвиває цю лінію, показуючи, що в умовах постмодерну знаки більше не репрезентують реальність, а конституують її (Lash, 1990, р. 89).

Концепцію метамодернізму було розроблено на початку 2010-х років голландськими теоретиками Тімотеусом Вермюленом і Робіном ван ден Аккером як спробу описати стан культури після постмодернізму. Метамодерн пропонує категорію щирості як нову онтологічну опору. Вермюлен і ван ден Аккер вводять поняття «осциляції» для опису метамодерністського стану: постійного коливання між протилежними полюсами – щирістю й іронією, надією й ностальгією, ентузіазмом і апатією (Vermeulen & van den Akker, 2010, р. 5).

Наукова новизна дослідження полягає в розгляді постправди як онтологічного стану, запропонуванні тривірневої моделі аналізу (мікро-, мезо- та макро-рівень) й формулюванні гіпотези про війну як сублімацію етичного вакууму. Додатково акцентовано увагу на тому, як постправда впливає на релігійну сферу, де традиційні інститути втрачають регулятивну функцію, а віра перетворюється на один із багатьох наративів, що можуть використовуватися для мобілізації або виправдання насильства. Це дає змогу по-новому осмислити взаємозв'язок між епістемологічною кризою та практичними наслідками для суспільства й міжнародних відносин.

Методологічна рамка дослідження носить комплексний характер, що зумовлено природою самого феномену постправди, який перебуває на перетині онтології, епістемології, соціальної філософії та етики.

Онтологічний підхід дозволяє розглядати постправду не як дефіцит істини, а як специфічний спосіб буття, за якого істина перестає бути подією, здатною трансформувати соціальну реальність. У цьому аспекті дослідження спирається на традицію, що йде від Мартіна Гайдеггера (розрізнення істини як *aletheia* й істини як коректності) і розвинену в роботах американського філософа Губерта Дрейфуса, який аналізує наслідки втрати онтологічного укорінення істини в сучасній культурі (Dreyfus, 1991). Онтологічний підхід дає можливість зафіксувати перехід від істини як події (того, що трапляється з людиною й вимагає від неї відповіді) до істини як інформації (того, що можна проігнорувати без наслідків). Концепція гіперреальності Фредріка Джеймсона (Jameson, 1991) надає інструментарій для аналізу того, як знаки замикаються самі на себе, перестаючи відсилати до будь-якого означуваного.

Дискурсивно-наративний аналіз, що сходить до робіт М. Фуко й Ж.-Ф. Ліотара, дозволяє реконструювати трансформацію публічних скандалів і геополітичної легітимності в їхній залежності від домінуючих наративних структур. Ключовим є тезис Ліотара про «великі наративи»: їхня втрата не веде автоматично до емансипації, а створює умови для нового типу соціальної зв'язності, заснованої не на істині, а на дискурсивній приналежності.

Порівняльно-історичний метод дає змогу виявити філософську генеалогію постправди, простежуючи перехід від модерну (віра в об'єктивну істину) через постмодерн (критика істини, релятивізм) до метамодерну (щирість як замісник істини) і, нарешті, до постправди як порожнечі, де знімається саме питання про істинність чи щирість. Цей метод дає можливість встановити не випадковість, а закономірність виникнення постправди як наслідку попередніх філософських трансформацій. Особливу увагу приділено поняттю «осциляції», введеному Вермюленом і ван ден Аккером (Vermeulen &

van den Akker, 2010), яке розкриває метамодерністський стан як постійне коливання між протилежними полюсами.

Категоріальний аналіз застосовується для уточнення поняттєвого апарату. Вводиться розрізнення між «істинністю» (відповідність фактам), «щирістю» (відповідність висловлювання внутрішньому стану суб'єкта) та «порожнечено» – станом, у якому обидва параметри перестають бути соціально значущими. Цей метод дає змогу точніше описати специфіку постправди порівняно з попередніми епістемологічними режимами, уникаючи невиправданого розширення чи звуження поняття.

Соціально-філософська рефлексія дає можливість інтерпретувати емпіричні спостереження не як ізольовані факти, а як симптоматичні прояви єдиного структурного зсуву. У цьому контексті аналізуються трансформація суспільного сприйняття резонансних кримінальних справ, зміна геополітичної легітимності США, парадокси політичної ідентичності (феномен «Queers for Palestine», згасання руху Black Lives Matter), а також ескалація збройних конфліктів як прояв глибшої кризи моральної регуляції. Соціально-філософська рефлексія дозволяє пов'язати ці різноманітні явища в єдину концептуальну рамку, виявляючи їхню спільну природу.

Вихідним пунктом аналізу може слугувати трансформація суспільної реакції на злочини Гарві Вайнштейна й Джеффрі Епштейна. У момент оприлюднення цих справ суспільство продемонструвало класичну модерністську реакцію: ідентифікація винного, колективне осудження, інституційні санкції. Рух «MeToo» виступив як механізм переведення індивідуального досвіду в колективну моральну дію. Однак подальші події виявили крихкість цього морального консенсусу. Публікація мільйонів сторінок документів у справі Епштейна, замість того щоб посилити суспільне обурення, зустріла атмосферу байдужості. Особливо показовим є феномен наративної інверсії: у певних сегментах суспільного дискурсу починає формуватися позиція, яку можна охарактеризувати як співчуття до обвинувачених. Цей зсув не може бути пояснений появою нових фактів; він свідчить про трансформацію самого режиму істини. Правда більше не конститує моральну спільноту; скандал як соціальний інститут, що передбачає перехід від індивідуального обурення до колективної дії, вичерпав себе. Цей процес демонструє, як постправда перетворює публічний простір на арену, де емоційна приналежність до наративу переважає фактичну обґрунтованість.

Аналогічні процеси розгортаються на рівні міжнародних відносин. Сполучені Штати, які протягом більшої частини XX століття мали статус держави, чия дії мали апріорну легітимність, зіткнулися з феноменом втрати цієї апріорної правоти. Показовим кейсом є політика щодо Ірану. Якщо виходити з формально-юридичного й історичного аналізу, позиція США мала під собою раціональні підстави. Однак у режимі постправди ця логіка перестала працювати. Реакція формувалася не на основі верифікованих фактів, а на основі дискурсивної приналежності: дії США були прочитані через наратив «імперіалістичної агресії», що автоматично дискредитувало їх. Цей приклад демонструє, що постправда – це не триумф ірраціональності, а перехід до іншої раціональності, у якій перформативний контекст висловлювання важливіший за його референтну істинність. Така динаміка свідчить про глибшу кризу легітимності сучасних політичних акторів.

Для адекватного розуміння постправди необхідна її філософська локалізація. Жан-Франсуа Ліотар у «Стані постмодерну» діагностував кризу «великих наративів» – універсальних історій про прогрес, звільнення й істину, які легітимізували знання в епоху модерну. Постмодерністська критика показала, що доступ до істини завжди опосередкований дискурсом, мовною грою та владними відносинами. У масовій свідомості ця ідея трансформувалася в релятивізм: «все відносно».

Відповіддю на цинізм постмодерну став метамодерн, теоретиками якого виступили Тімотеус Вермюлен і Робін ван ден Аккер. Метамодерн запропонував категорію щирості як нову онтологічну опору. Згідно з цією логікою, значущою є не об'єктивна істинність висловлювання (яка недосяжна), а автентичність переживання, щирість суб'єкта, який

присвоює той чи інший наратив. Вермеулен і ван ден Аккер описують метамодернізм через поняття «осциляції» – постійного коливання між протилежними полюсами, яке дозволяє утримувати напругу між іронією й щирістю, не впадаючи ні в цинізм, ні в наївність (Vermeulen & van den Akker, 2010, p. 5).

Однак постправда являє собою наступний – і більш радикальний – етап. Постправда не вимагає ні об'єктивної істини (модерн), ні щирості (метамодерн). Вона існує в режимі порожнечі. Суспільство втратило не лише віру в факти, а й інтерес до питання про те, що первинне – істинність чи щирість. Питання просто зняте. Як наслідок, будь-який інститут – політика, журналістика, мистецтво, релігія – функціонує як симулякр у другому ступені: не просто як копія без оригіналу, а як копія, що втратила навіть ностальгію за оригіналом. Як стверджує Лі Макінтайр, «постправда – це не просто ствердження брехні, це заперечення самого поняття істини як досяжного ідеалу» (McIntyre, 2018, p. 156). Фредрік Джеймісон пов'язує це явище з ширшими культурними процесами пізнього капіталізму, у яких глибина й зміст поступаються місцем поверхні та стилю (Jameson, 1991, p. 46).

У ситуації, коли моральний потенціал суспільства анігілюється, а правда втратила здатність до соціальної мобілізації, енергія, що раніше спрямовувалася на етичну дію, перетікає в єдину доступну сферу – військову конфліктність. Сучасний стан світу характеризується безпрецедентним рівнем насильства. У цих умовах постає фундаментальне питання: що первинне – соціальна байдужість призводить до війни, чи війна збільшує ступінь байдужості? Уявляється, що ми маємо справу з циклічною причинністю. Суспільство постправди не здатне до моральної консолідації проти насильства, оскільки воно втратило віру в об'єктивність зла. Уся емоційна напруга, яка в епоху модерну йшла на боротьбу за справедливість, сьогодні сублімується в підтримку військових конфліктів. Війна стає останнім притулком щирості – місцем, де ще можна обрати сторону, здійснити метамодерністський акт «щирого присвоєння наративу», не обтяжуючи себе складною роботою з розрізнення істини й брехні.

В умовах військових конфліктів патріотичні почуття нерідко виступають у ролі когнітивного фільтра, що визначає, які факти приймаються, а які відкидаються. Патріотизм як ціннісна установка в режимі постправди починає домінувати над фактичною аргументацією: правда про воєнні дії, про втрати, про стратегічні прорахунки поступається місцем наративу, який стверджує безумовну правоту «своїх» сторони. Патріотизм, відтак, стає не просто мотивацією до дії, а епістемологічним принципом, що визначає саму можливість визнання тих чи інших фактів. Істина більше не збуджує – суспільство орієнтується на інші цінності: патріотизм, сексуальність, демократію як симулякри, за якими не стоїть референтної реальності.

Особливо показовим прикладом того, як постправда трансформує політичну ідентичність, є феномен солідарності частини західного ЛГБТ-руху з палестинськими угрупованнями, включно з ХАМАС. Гасла «Queers for Palestine», «Gays for Gaza» і навіть «Queers for Hamas» з'являються на прайд-парадах попри те, що ХАМАС криміналізує гомосексуальність, а ЛГБТ-особи стикаються там з тюремним ув'язненням, тортурами й навіть смертю. Колишня заручниця ХАМАС Емілі Дамарі, яка приховувала свою лесбійську ідентичність від викрадачів зі страху бути вбитою, резюмувала цей парадокс: «Ви можете бути за Палестину, але я можу сказати вам: Палестина – не за вас».

Цей парадокс не може бути пояснений у межах класичної логіки політичної солідарності. Він стає зрозумілим лише в контексті постправди, де символічна ідентифікація з «пригнобленим» (у даному випадку – з палестинським наративом антиколоніальної боротьби) переважає фактичний зміст політики тих, з ким виражається солідарність. Гасло «Queers for Palestine» стає можливим саме тому, що істина про реальне становище ЛГБТ-людей у Газі поступається місцем емоційній ідентифікації з наративом опору. У цій логіці соціалістичні ліві, які позиціонують себе як захисників пригноблених,

опиняються в альянсі з силами, чия політична практика прямо суперечить проголошуваним цінностям.

Аналогічна динаміка спостерігається і в долі руху Black Lives Matter, який після вбивства Джорджа Флойда у 2020 році пережив безпрецедентний підйом: мільйони американців взяли участь у протестних акціях. Однак уже через кілька років рух утратив свою мобілізаційну здатність. Протести не призвели до суттєвих структурних змін у поліцейській системі, а в певних регіонах асоціювалися зі збільшенням витрат на поліцію. Це згасання – ще одне свідчення того, як постправа трансформує соціальні рухи. У момент гострої кризи емоційний імпульс був достатньо сильним, щоб мобілізувати мільйони. Однак відсутність стійкого зв'язку між цим емоційним імпульсом і фактичними змінами в політиці призвела до того, що рух виявився «політично вигідним» для одних акторів у певний момент і так само швидко втратив підтримку, коли змінилася політична кон'юнктура. Істина про системний расизм, яку рух намагався донести, перестала «збуджувати» публіку, поступившись місцем іншим наративам і ідентичностям.

Отже, постправа не є тимчасовим відхиленням чи наслідком технологічних змін, а являє собою структурний стан сучасності. Поняття постправи, що існує в академічному дискурсі вже кілька десятиліть, у цьому дослідженні отримує додатковий вимір: акцент зміщується з епістемологічної проблеми (заперечення фактів) на онтологічну (втрата зв'язку між істиною й моральною дією). У цій трактовці постправа постає не як дефіцит істини, а як специфічний спосіб буття, за якого істина перестає бути подією, здатною трансформувати соціальну реальність.

Генезис постправи пов'язаний із вичерпанням модерністської парадигми істини й невдачею постмодерністського проєкту запропонувати функціональну альтернативу. Метамодерністська спроба замістити істину щирістю виявилася неспроможною, оскільки щирість, не забезпечена референцією до фактів, легко перетворюється на свою протилежність – на симуляцію щирості, невідрізну від оригіналу.

У режимі постправи істина перестає бути знаряддям морального осудження. Скандал втрачає функцію соціальної терапії; геополітична легітимність більше не впливає з фактичної правоти; релігійна мораль інвертується, перетворюючись із обмежувача на індульгенцію. Це призводить до онтологічного спустошення публічного простору, у якому знаки й образи більше не відсилають до реальності, а конституують її, роблячи неможливим розрізнення істини й симуляції.

Постправа відрізняється від метамодерністської щирості тим, що не вимагає ні істинності, ні щирості. Вона існує в режимі порожнечі, де знято саме питання про зв'язок висловлювання з реальністю чи внутрішнім станом суб'єкта. Суспільство втратило інтерес до цього розрізнення, що свідчить про глибшу кризу – не епістемологічну, а антропологічну й онтологічну. У цій порожнечі орієнтирами слугують не факти, а симулякри: патріотизм, сексуальність, демократія – цінності, які в режимі постправи заміщують собою істину і визначають політичну ідентифікацію.

Ескаляція збройних конфліктів постає не як наслідок об'єктивного зростання суперечностей, а як сублімація етичного вакууму. В умовах війни патріотизм стає епістемологічним принципом, що визначає, які факти приймаються, а які відкидаються. Суспільство, що втратило здатність до розрізнення добра і зла в публічній сфері, переносить цю здатність у сферу воєнної дії, де бінарна опозиція «свій – чужий» тимчасово відновлює ілюзію моральної визначеності. Соціальний запит на війну формується сьогодні не стільки через об'єктивну загрозу, скільки через нестерпність існування в порожнечі, де жоден наратив не може претендувати на істину.

Парадоксальні феномени сучасної політичної ідентичності – солідарність західних ЛГБТ-активістів з ХАМАС, попри його гомофобну політику, і швидке згасання руху Black Lives Matter після періоду безпрецедентної мобілізації – стають зрозумілими лише в контексті постправи. У першому випадку символічна ідентифікація з наративом антиколоніальної боротьби переважає фактичний зміст політики тих, з ким виражається

солідарність. У другому випадку рух, що втратив зв'язок між емоційним імпульсом і політичними змінами, виявився політично кон'юнктурним: його підтримували, поки це було вигідно, і залишили, коли змінилася кон'юнктура.

Класичне питання, сформульоване Достоевським, потребує переформулювання. Проблема сучасності полягає не в тому, «що робити, якщо Бога немає», і не в тому, «як бути щирим у світі відносності». Проблема в тому, як жити, коли правда перестала бути зобов'язанням, коли саме питання про істинність чи щирість утратило соціальну значущість, поступившись місцем байдужості. Повернення до модерністської наївності неможливе. Однак критична рефлексія може запропонувати інший шлях: не заперечення наративів, а відновлення дисципліни відповідальності за їхній вибір. Поки людство не поверне здатність розрізняти добро і зло за межами вузьких дискурсів, не відновивши зв'язок між істиною та моральною дією, світ продовжуватиме рух по висхідній спіралі конфліктів, де немає ні правих, ні винних, а є лише нескінченне примноження насильства, прикритого риторикою щирості.

REFERENCES

- Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and Simulation*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Casanova, J. (1994). *Public Religions in the Modern World*. Chicago: University of Chicago Press.
- Deleuze, G., & Guattari, F. (1987). *A Thousand Plateaus*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Derrida, J. (1976). *Of Grammatology*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Dreyfus, H. L. (1991). *Being-in-the-World: A Commentary on Heidegger's Being and Time, Division I*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings*. New York: Pantheon Books.
- Habermas, J. (2008). *Notes on a post-secular society*. Sign and Sight.
- Jameson, F. (1991). *Postmodernism, or, The Cultural Logic of Late Capitalism*. Durham: Duke University Press.
- Keane, J. (2018). Post-truth and the politics of silence. *Eurozine*.
- Lash, S. (1990). *Sociology of Postmodernism*. London: Routledge.
- Lyotard, J.-F. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- McIntyre, L. (2018). *Post-Truth*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Taylor, C. (2007). *A Secular Age*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Vermeulen, T., & van den Akker, R. (2010). Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*, 2(1).
- Bokoch, V. M. (2019). "Russkii mir" yak antiukrainska relihiino-politychna kontseptsia. *Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies*, 24, 134-140. DOI <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.24.18> [In Ukrainian]

Добродум Ольга Вікторівна

доктор філософських наук
професор кафедри журналістики та реклами
Державний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна
E-mail: dobrodum.olga@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7651-4946>

Мартинюк Едуард Іванович,

кандидат філософських наук
доцент кафедри культурології та філософії культури
Національний університет «Одеська політехніка»
просп. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна

E-mail: eduardmartinuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5904-2721>

Никитченко Олена Едуардівна,

кандидат філософських наук

доцент кафедри культурології та філософії культури

Національний університет «Одеська політехніка»

просп. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна

E-mail: olena.ed.nykytchenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9403-9795>

Внесок авторів: всі автори зробили рівний внесок у цю роботу

Конфлікт інтересів: автори повідомляють про відсутність конфлікту інтересів

Стаття надійшла до редакції 03.02.2026

Стаття рекомендована до друку 06.04.2026

Переглянуто 22.03.2026

Опубліковано 25.05.2026

TOWARDS AN UNDERSTANDING OF POST-TRUTH IN MODERN SOCIETY

Dobrodum Olga V.

Doctor of Philosophical Sciences

Professor of the Department of Journalism and Advertising

State University of Trade and Economics

19 Kyoto St., 02156, Kyiv, Ukraine

E-mail: dobrodum.olga@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7651-4946>

Martyniuk Eduard Ivanovych,

PhD, Associate Professor

Department of Cultural Studies and Philosophy of Culture,

Odessa Polytechnic National University

Shevchenko Avenue, 1, 65044, Odesa, Ukraine

E-mail: eduardmartinuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5904-2721>

Nykytchenko Olena Eduardivna

PhD, Associate Professor

Department of Cultural Studies and Philosophy of Culture

Odessa Polytechnic National University

Shevchenko Avenue, 1, 65044, Odesa, Ukraine

E-mail: olena.ed.nykytchenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9403-9795>

ABSTRACT

The article presents a comprehensive socio-philosophical analysis of the phenomenon of post-truth as a structural condition of modernity, which has its own philosophical genealogy and specific social manifestations. The relevance of the study is determined by the unprecedented transformation of the mechanisms of social regulation: the traditional model, according to which the establishment of a fact entailed moral condemnation, has lost its effectiveness, which is particularly evident in the transformation of the perception of high-profile criminal cases, changes in geopolitical legitimacy, and the escalation of armed conflicts.

The authors proceed from the assumption that post-truth is neither a temporary deviation nor a consequence of technological changes alone, but rather represents an ontological state in which truth ceases to be an event capable of transforming social reality. The methodological framework of the study is complex in nature, combining an ontological approach (truth as aletheia), discursive-narrative analysis (the transformation of public scandals), comparative-historical method (the genealogy of post-truth from modernity through postmodernism and metamodernism to emptiness), and categorical analysis (the distinction between truthfulness, sincerity, and emptiness).

Particular attention is paid to the analysis of paradoxical phenomena of contemporary political identity: the solidarity of Western LGBT activists with Hamas (the slogans “Queers for Palestine”, “Gays for Gaza”), despite its homophobic policies, as well as the rapid decline of the Black Lives Matter movement after a period of unprecedented mobilisation. These phenomena become understandable only in the context of post-truth, where symbolic identification with the narrative of the “oppressed” prevails over the actual content of the policies of those with whom solidarity is expressed, and where emotional impulse, unsupported by structural changes, quickly loses its mobilising capacity.

The conclusions formulate the thesis that the escalation of armed conflict appears as a sublimation of the ethical vacuum: a society that has lost the ability to distinguish between good and evil in the public sphere transfers this ability to the sphere of military action, where the binary opposition of “us and them” temporarily restores the illusion of moral certainty. Classical question requires reformulation: the problem of modernity is not “what to do if God does not exist,” but how to live when truth has ceased to be an obligation, and the very question of truthfulness or sincerity has lost its social significance.

Keywords: *post-truth, modern society, metamodernism, grand narratives, simulacrum, human.*

Authors Contribution: All authors have contributed equally to this work

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest

The article was received by the editors 03.02.2026
The article is recommended for printing 06.04.2026

The article was revised 22.03.2026
This article published 25.05.2026

Як цитувати: Добродум, О., Мартинюк, Е., & Никитченко, О. (2026). До розуміння постправди в сучасному суспільстві. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*, (74), 25-33. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2026-74-3>

In cites: Dobrodum, O., Martyniuk, E., & Nykytchenko, O. (2026). Towards an understanding of post-truth in modern society. *The Journal of V. N. Karaz'in Kharkiv National University, Series Philosophy. Philosophical Peripeteias*, (74), 25-33. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2026-74-3> [In Ukrainian]